

Helsingin päätösasiakirja 1975

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökongressin (ETYK) päätösasiakirja allekirjoitettiin Helsingissä 1.8.1975. Allekirjoittajina olivat yhteensä 35 valtion poliittiset johtajat Euroopasta (Albaniaa lukuun ottamatta) sekä Pohjois-Amerikasta Yhdysvallat ja Kanada.

Asiakirjaa oli valmisteltu kahden vuoden ajan osanottajavaltioiden välisenä komiteatyönä. Se jakaantuu kolmeen osaan eli "koriin":

1. Euroopan turvallisuuteen liittyvät kysymykset.
2. Taloudellinen yhteistyö.
3. Yhteistyö inhimillisen toiminnan eri aloilla.

Osanottajavaltioiden välisiä suhteita säätelevien periaatteiden julistusta voidaan pitää koko asiakirjan ytimenä. Se pohjautuu YK:n peruskirjaan mutta menee useissa kohdissa pidemmälle ja sisältää konkreettisempia määrityksiä, vaikka YK:n peruskirjan ensisijaisuus todetaan. Kyseessä oli poliittinen julistus, joka oli tehty vastaamaan ajankohtaista tilannetta mutta joka sisälsi myös pysyviä elementtejä.

Päätösasiakirjassa keskeistä on valtioiden tasavertaisuuden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, mihin liittyy myös voimakeinojen käytön kieltä ja rajojen loukkaamattomuuden periaate. Toisaalta luvattiin kunnioittaa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia. Suomen kannalta merkittävää oli toteamus oikeudesta puolueettomuuteen.

Uutena asiaryhmänä määritettiin luottamusta lisäävät toimet sotilasasioissa. Siihen sisältyi etukäteisilmoituksen teko suurista sotaharjoituksista ja tarkkailijoiden kutsuminen niitä seuraamaan. Lisäksi kehoitettiin ryhtymään toimiin aseidenriisunnan alalla.

Toisen korin muodostanut taloudellinen yhteistyö määritti kehittämistavoitteiksi kaupan esteiden poistamisen. Lisäksi kehoitettiin avaamaan taloudellisia tilastoja. Näihin toimiin liitettiin myös ensi kerran ympäristönsuojelua koskevia kehittämistavoitteita.

Kolmas kori, joka käsittelee ihmisten välisiä yhteyksiä ja tiedonvälitystä, oli neuvotteluvaiheessa kovien kiistojen kohteena. Tähän asiaryhmään sisällytettiin ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja tiedonvälityksen edistämisen ohella myös kulttuuri- ja kasvatuskysymyksiä. Suosituksista tuli laaja kokonaisuus, jonka käytäntöön soveltamisessa jäi runsaasti tilaa tulkinnoille.

Helsingin päätösasiakirjaan on liittynyt vuoden 1975 jälkeen useita valtioita, joista monet erosivat alkuperäisistä allekirjoittajavaltioista kylmän sodan päätösvaiheessa. Useat vuonna 1975 kirjatut määritykset ja kehittämistavoitteet on korvattu ajan myötä uusilla, mutta kokonaisuudessaan asiakirja on jäänyt elämään perustavana valtioiden välisiä suhteita määrittävänä dokumenttina YK:n peruskirjan tapaan, joskin sille alisteisena.

Lähteet: Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi. Päätösasiakirja (Helsinki 1975); Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi: Suomen kanta (Ulkoasiainministeriö, 1976). Internetissä: Helsinki

Accords: http://en.wikipedia.org/wiki/Helsinki_Final_Act ; https://fi.wikipedia.org/wiki/Helsingin_p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6sasiakirja ; <http://www.osce.org/helsinki-final-act>